

Tarixin qanlı sahifəsi-20 Yanvar

Faciəyə aparən yol və nəticələr

Azərbaycanda baş vermiş hadisələrə gəlinəcə mən onları hüquqa, demokratiyaya yabançı, humanizmə və ölkəmizdə elan olunmuş hüquqi dövlət quruculuğu prinsiplərinə zidd hesab edirəm.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 20 Yanvar faciəsi ilə əlaqədar 21 yanvar 1990-ci ildə Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində verdiyi bəyanatdan.

XX əsr Azərbaycan tarixinin en facieli sehifelərindən olan 20 Yanvar 1990-ci il hadisələrindən 24 il keçir. Ancaq əsrin dördə birini təşkil edən 24 ildə bu qanlı faciənin əsl günahkarları ədalət mühakiməsi qarışında cavab verməyib. Əksinə, bu faciənin bir nömrəli təşkilatçısı və icraçısı o vaxtki SSRİ-nin dövlət başçısı Mihail Qorbaçov sülhün, insan hüquqlarının və azadlıqlarının, demokratianın müdafiəçisi kimi beynəlxalq Nobel mükafatına layiq görüldü. M. Qorbaçova Nobel mükafatının verilməsini təklif edən beynəlxalq təşkilatlar arasında Vatikanın birinci yerde olması 20 Yanvar faciəsinin harada, kimlər tərəfində hazırlanması, heyata keçirilməsi və məqsədi haqqında kifayət qədər dəqiq məlumat əldə etməyə imkan yaradır. 20 Yanvar faciəsinin arxasında dünyanın yerüstü və yeraltı sərvətlərinin yenidən böülüdürlülməsini planlaşdırınan beynəlxalq imperialist qüvvələri və onların xidmətinə keçmiş M. Qorbaçov, N. Yakovlev başda olmaqla satqın SSRİ rəhbərləri durdu.

Bir çoxlarının düşündüyü kimi 20 Yanvar faciəsi bir-dən-birə baş vermemişdir. Xalqımıza qarşı töredilən bu qanlı terror aktına hazırlıq ödən əsrin 80-ci illərinin ortalarından başlanmış, 1987-ci ilin oktyabrında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindən uzaqlaşdırılması ilə açıq müstəviyə keçmişdi.

Bizim nəslin yadındadır. 1988-ci ilin fevralında Xankəndində 50-60 nəfər başpozuq Vilayət partiya komitəsinin qarşısına toplaşaraq SSRİ və Azərbaycan SSR Konstitusiyalarına zidd olaraq Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan ayrılaraq Ermənistana birleşməsini tələb etdilər. O vaxt rəhbərlik bu qanunsuz aksiyanın qarşısını almaq əvəzine "demokratiya", "aşkarlıq" adı altında qanunsuz aksiyalara rəvac verdi.

Dağlıq Qarabağ Vilayət Partiya Komitəsi əslində qanunsuz aksiyaların təşkilatçısına çevrildi. Təsadüfi deyil ki, aksiyacıların başı üzərində "Lenin, partiya, Qorbaçov" plakatlari "Dağlıq Qarabağa azadlıq" şüərləri ilə yanaşı yüksəldirdi.

Əvvəller dinc təsiri bağışlayan aksiyalar sonradan ermənilərin həm Ermənistanda, həm də Dağlıq Qarabağda azerbaycanlılara qarşı misli görünməmiş vəhşilikləri ilə müşayiət olunmağa başladı. Soydaşlarımız çar Rusiyası tərəfindən Ermənistana verilmiş tarixi yurdlarından və Dağlıq Qarabağdan zorakılıq və vəhşiliklə çıxarılmışa başlandı. 1988-ci ilin fevralında İmperiya xüsusi xidmət orqanlarının ermənilərle birlikdə hazırladığı Sumqayıt hadisələri baş verdi.

Ermənistana Quqark, Spitak, Leninakan və sair şəhərlərdən azerbaycanlılara qarşı töredilən misilsiz vəhşiliklərə göz yuman SSRİ rəhbərliyi Sumqayıta hadisənin əsas teşkilatçılarını yox, azerbaycanlıları cəzalandırmaq üçün geniş tərkibli cəza dəstəsi göndərdi. 20 yanvara gedən yol beləcə hamarlanırdı.

Təbii ki, imperiyanın xalqımıza qarşı ayrı-seçkilik siyaseti burada müəyyən etirazlarla qarşılanırdı. Ancaq, bu etirazların heç birində azerbaycanlılar tərəfindən heç bir zorakılıq töredilmirdi. Bakıda və Azərbaycanın digər bölgələrində yaşayan ermənilərin əksəriyyəti öz arzuları ilə evlərini sataraq, dəyişərək, banklardakı pullarını götürərək heç bir zorakılıqla üzləşmədən gedirdilər.

Beləcə azerbaycanlılar tərəfindən xalqımıza qarşı 20 yanvar tipli faciənin töredilməsi üçün imperiya rəhbərlerinin əlinə heç bir bəhənə verilmədi. Ancaq imperiya rəhbərliyi Ermənistanda tərəfindən yaradılmış münaqişənin həlli üçün heç bir tədbir görmür, əksinə erməni vəhşiliklərini ört-basdır etmək, onlara yaşıl işıq yandırmaq üçün hər vəchlə Azərbaycan tərəfini cəzalandırmaq üçün bəhanə axtarırı. Nəhayət, bəhanə yaratmaq üçün yenidən xüsusi xidmət orqanları işə salındı.

1989-cu ilin dekabrının

sonunda imperiyanın güc strukturlarının seyrəciliyi ilə Naxçıvanda, sonralar Cəlilabadda və Biləsuvarda İran—SSRİ dövlət sərhəd qurğuları söküldü. Bu hadisəni bəziləri uğur saysa da əslində xalqımıza qarşı hazırlanmış məkrli planın tərkib hissəsi idi.

1990-ci ilin yanvar ayının 11-də Lənkəran Şəhər Partiya Komitəsi, digər dövlət idarələri bir qrup silahlı şəxs tərəfindən ələ keçirildi. Cəlilabadda rayon partiya komitəsinin, Şəkidə şəhər milis idarəsinin binaları yandırıldı. Bu hadisələrin arxasında imperiya xüsusi xidmətinin durduğunu sübut etmək üçün bir faktı xatırlatmaq kifayətdir. Lənkəran Rayon Partiya Komitəsinin binasına soxulan silahlı dəstənin başında xalq hərəkatına yerdilmiş, sonradan maskası cirilmiş imperiya agenti, vətən xaini Əlikram Hümbətov durdu.

1990-ci ilin yanvarın 10-dan başlayaraq Bakıda milli zəmində lokal münaqişələr töredildi. Xalqımıza qarşı hazırlanmış planlı faciədən xəbərsiz xalq kütlələri küçə və meydanhələrə çıxarıldı.

Əlbəttə, bu insanların çoxu vətənin azadlığı uğrunda canından keçməyə hazır idi və dünyanın ən güclü atıcı silahları və zirehli texnikası ilə silahlanmış ordusunu yalnız əllə saxlayacaqlarına ümid edənlər əsl vətənpərvər idilər.

İmperiya Azərbaycan oğul və qızlarının bu ezmindən vahiməyə düşmüştü. Bu gücün erməni vəhşiliyinə qarşı yönələ biləcəyindən ehiyat edərək, həm də çox-

dan hazırlanmış məkrli planın icrasının vaxtının yetişdiyini düşünərək 1990-ci il yanvarın 19-da saat 21-də Bakıya ən müasir silahlarla silahlanmış, əsasən kütlevi aksiyalara qarşı xüsusi təlim görmüş ordu birləşmələri yeritildilər.

Cəza dəstələrinin önündə Azərbaycan xalqına qarşı düşmən mövqeyi ilə seçilən Krasnodar və Stavropol diyarından toplanmış ermənilər, kazaklar və digər qeyri müsəlman millətinə mənsub "partizanlar" durdu.

Çoxsaylı insan tələfatı və xəsarət alması ilə nəticələnən bu əməliyyat sovet rejiminin, SSRİ-nin, Kommunist Partiyasının süqutunu süreləndirdi. Bu qanlı faciədən sonra 3 gün ərzində faktiki olaraq Azərbaycan Kommunist Partiyası sıralarından 70-80 faiz üzv nümayişkarana şəkildə çıxdı. Kommunist partiyası rəhbər orqan kimi öz funksiyasını itirdi. Azərbaycanda hakimiyət böhranı baş verdi və bu böhran 1993-cü ilin iyun ayının 15-dək davam etdi.

20 yanvar qırğını imperiya rəhbərlərinin və onların xaricdəki ideyavericilərinin Azərbaycan xalqının iradəsinin qira bilecəklərinə dair niyyətlərini alt-üst etdi. 20 Yanvar Azərbaycan xalqının tərəfində qanla yazılmış iradə, mərdlik, vətənə sədaqət siyasi oldu. Bu sınaqdan xalqımız qələbə ilə çıxdı. Tezliklə imperiya çökdü, xalqımız müstəqillik əldə etdi.

Bu gün 20 Yanvar şəhidlərinin abidəsi önündə baş eýirik. Ancaq, tezliklə torpaqlarımızı erməni quldurlarından azad etməklə onların ruhunu da şad edəcək, əbədi rəhatlığa qovuşduracağıq.

Qüdrət SƏMƏDOV.

Şəhidlər

Yetmiş il yatan Bakı tank səsinə oyandı, iyirmi Yanvar gecəsi öz qanına boyandı. Azadlığın səsini tanklar batırınamadı, Güllə yağıştek yağıdı xalqı yatırınamadı. İnsan dolu küçələr dəniztək dalğalandı, Millet öz birliyinə varlılıq tək inandı. Gələn tanka, gülleyə sinə gərdi şəhidlər. Azadlığın qurbanı, mərdin mərdi şəhidlər. Qız, gəlin, uşaq da var onların arasında, Şəhid məzarı yoxdur Vətənin harasında? Ölümüylə qaldırdı milyonları ayağa, Al qanıyla çevrildi əbədi bir mayaşa. Vətəni qoruyarıq son damla qana qədər, Axitdığımız qanlar getməyəcəkdir hədər.

Babeklər davamçısı igid ərdi şəhidlər, Yurda can sıpər edən mərd əsgərdi şəhidlər.

**Əhməd MƏMMƏDLİ,
Nic qəsəbəsi, müəllim.**

Şəhid anası da ağlayarmı heç
Başını uca tut, uca tut hər an,
Çünki, vətən yolunda balan qoyub can.
Mən də görüb səni deyim ucadan:
Sel gəlməsə çaylar çağlayarmı heç,
Şəhid anası da ağlayarmı heç.
Əlacsız, çarəsiz qalsan da ləp sən,
Ağlayıb saçına salma vaxtsız dən.
Vətəne layiqli övlad böyüdən
Ah çəkib ürəklər dağlayarmı heç,

Şəhid anası da ağlayarmı heç.

Millətlik olarsa əger millətde

Qoymaz qala səni darda, zilletde.

İgidi, şəhidi olan millət de

Başına qaralar bağlayarmı heç,

Şəhid anası da ağlayarmı heç.

Vətəni Vətən tək öyən ana da,

Vətənə bir xeyri dəyən ana da,

Qoy Vətən sağ olsun deyən ana da

Şəhid balaya yas saxlayarmı heç,

Şəhid anası da ağlayarmı heç.

Ay Cəlil, arxası əldən gedənlər,

Daşqından gedənlər, seldən gedənlər,

Vətəni, torpağı əldən gedənlər

Özgələrinə ümid bağlayarmı heç.

Şəhid anası da ağlayarmı heç.

**Cəlil KOMRADLI,
Yeni Dizaxlı kəndi.**